

BIỆN PHÁP QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG GIÁO DỤC SỨC KHOẺ SINH SẢN CHO HỌC SINH CÁC TRƯỜNG TRUNG HỌC CƠ SỞ Ở TỈNH THÁI NGUYÊN

• Phùng Thị Hằng^(*), Nguyễn Thị Chúc^(*)

Tóm tắt

Bài báo đề cập đến thực trạng hoạt động giáo dục sức khỏe sinh sản và quản lý hoạt động giáo dục sức khỏe sinh sản cho học sinh các trường trung học cơ sở ở tỉnh Thái Nguyên. Từ đó, đề xuất một số biện pháp quản lý cơ bản, nhằm tác động đến nhận thức của cán bộ quản lý, giáo viên, học sinh; đa dạng hóa nội dung và hình thức hoạt động giáo dục sức khỏe sinh sản; tạo cơ chế phối hợp giữa nhà trường, gia đình và các lực lượng giáo dục khác trong quá trình triển khai hoạt động này, góp phần nâng cao hiệu quả của hoạt động giáo dục ở trường trung học cơ sở.

Từ khóa: Quản lý, hoạt động giáo dục sức khỏe sinh sản, học sinh, trường trung học cơ sở.

1. Đặt vấn đề

Trong xu thế hội nhập hiện nay, cùng với sự bùng nổ của khoa học công nghệ, phương tiện truyền thông... cuộc sống sôi động đã đem lại cho con người những luồng sinh khí mới: khả năng tiếp cận thông tin, cơ hội tham gia các dịch vụ xã hội... Tuy nhiên, mặt trái của cơ chế thị trường cũng tạo ra những khó khăn, thách thức nhất định đối với thế hệ trẻ nói chung, lứa tuổi thanh, thiếu niên HS nói riêng, đặc biệt là lứa tuổi học sinh (HS) trung học cơ sở (THCS) - lứa tuổi “chuyển tiếp”, “bắc cầu” từ trẻ em sang người lớn. Sự thiếu kiến thức về chăm sóc sức khỏe sinh sản (SKSS), sự hạn chế về kỹ năng phòng, tránh xâm hại tình dục cùng với những biểu hiện tiêu cực như yêu sớm, có lối sống buông thả, nạo, hút, phá thai... đã ảnh hưởng không nhỏ đến cuộc sống, hoạt động học tập và quá trình rèn luyện của một bộ phận HS ở lứa tuổi này.

Hiện nay, trên thế giới có không ít các công trình nghiên cứu về SKSS và giáo dục SKSS. Ở nhiều nước, vấn đề giáo dục SKSS được đưa vào nội dung giáo dục của nhà trường và được xem như là vấn đề mang tính chiến lược quốc gia. Ở Việt Nam, những năm gần đây, các nội dung giáo dục SKSS được lồng ghép vào nội dung của một số môn học từ bậc tiểu học đến bậc trung học, bao gồm cả THCS và trung học phổ thông. Tuy nhiên, vẫn còn thiếu những công trình nghiên cứu về vấn đề này ở các trường học thuộc các vùng, miền khác nhau với những đặc điểm khác nhau về điều kiện sống, phong tục tập quán và đặc điểm tâm lý của HS. Xuất phát từ những điều nêu trên, chúng tôi

tiến hành khảo sát và đánh giá thực trạng về quản lý hoạt động giáo dục SKSS cho HS các trường THCS trên địa bàn tỉnh Thái Nguyên - một tỉnh trung du miền núi phía Bắc, nơi sinh sống của nhiều đồng bào người dân tộc thiểu số như Tày, Nùng, Mông, Dao... Trên cơ sở đó, chúng tôi đề xuất một số biện pháp quản lý hoạt động giáo dục SKSS cho HS các trường THCS thuộc tỉnh Thái Nguyên, góp phần nâng cao hiệu quả của hoạt động này ở các trường THCS nói chung.

2. Khách thể điều tra và phương pháp nghiên cứu

- Khách thể điều tra và địa bàn khảo sát: Chúng tôi tiến hành khảo sát tại 4 trường: THCS Định Biên, THCS Đồng Thịnh, THCS Bảo Cường và khối THCS thuộc Trường Trung học phổ thông Bình Yên của tỉnh Thái Nguyên. Khách thể điều tra gồm 38 cán bộ quản lý, 46 giáo viên THCS và 156 HS.

- Phương pháp nghiên cứu: quan sát, đàm thoại, điều tra bằng bảng hỏi, xử lý số liệu bằng thống kê toán học... Dựa trên điểm trung bình (ĐTB), chúng tôi quy ước mức độ đánh giá của khách thể điều tra đối với các biểu hiện của hoạt động giáo dục SKSS cho HS các trường THCS như sau:

- Mức độ đánh giá thấp: ĐTB < 2
- Mức độ đánh giá trung bình: $2 \leq \text{ĐTB} < 2,5$
- Mức độ đánh giá khá cao: $2,5 \leq \text{ĐTB} < 2,75$
- Mức độ đánh giá cao: $2,75 \leq \text{ĐTB} \leq 3$

3. Kết quả khảo sát về hoạt động giáo dục SKSS và công tác quản lý hoạt động giáo dục SKSS cho HS các trường THCS ở tỉnh Thái Nguyên

3.1. Kết quả khảo sát về hoạt động giáo dục SKSS

Để tìm hiểu về hoạt động giáo dục SKSS cho

^(*) Trường Đại học Sư phạm, Đại học Thái Nguyên.

HS các trường THCS ở tỉnh Thái Nguyên, chúng tôi tiến hành khảo sát ý kiến của các khách thể điều tra qua 2 khía cạnh: nội dung và hình thức tổ chức hoạt động. Kết quả thể hiện ở bảng 1 và bảng 2.

Bảng 1. Đánh giá của khách thể điều tra về nội dung hoạt động giáo dục SKSS cho HS các trường THCS ở tỉnh Thái Nguyên

STT	Nội dung hoạt động	Mức điểm đánh giá (ĐTB)			Chung
		Cán bộ quản lý	Giáo viên	HS	
1	Đặc điểm phát triển tâm, sinh lý lứa tuổi	2,37	2,31	2,40	2,36
2	Tình bạn, tình bạn khác giới	2,51	2,56	2,50	2,52
3	Tình yêu	2,17	2,28	2,36	2,27
4	Phòng, tránh các bệnh lây truyền qua đường tình dục	2,32	2,26	2,45	2,34
5	Phòng, tránh xâm hại tình dục	1,68	1,84	1,96	1,82
6	Tác hại của nạo, hút, phá thai ở tuổi vị thành niên	2,65	2,68	2,70	2,67
ĐTB của nhóm		2,28	2,32	2,39	2,33

Qua bảng 1 cho thấy, nội dung của hoạt động giáo dục SKSS ở các trường THCS được các khách thể điều tra đánh giá với mức độ trung bình (ĐTB = 2,33). Có 6 nội dung cụ thể được triển khai, tuy nhiên, mức điểm đánh giá dành cho mỗi nội dung khác nhau có sự khác nhau. Có 2/6 nội dung được đánh giá ở mức độ khá cao, đó là nội dung 2 “Tình bạn, tình bạn khác giới” (ĐTB = 2,52), nội dung 6 “Tác hại của nạo, hút, phá thai ở tuổi vị thành niên” (ĐTB = 2,67). Các nội dung 1, 3, 4 có mức điểm đánh giá ở mức độ trung bình với ĐTB lần lượt là “Đặc điểm phát triển tâm, sinh lý lứa tuổi” có ĐTB = 2,36; “Tình yêu” có ĐTB = 2,27 và “Phòng, tránh các bệnh lây truyền qua đường tình dục” ĐTB = 2,34. Riêng nội dung số 5 “Phòng, tránh xâm hại tình dục” có mức độ đánh giá ở mức độ thấp (ĐTB = 1,82). Nếu xem xét các mức điểm đánh giá theo khách thể điều tra thì thấy cán bộ quản lý, giáo viên, HS nhìn

chung có xu hướng thống nhất.

Từ số liệu ở bảng 1, có thể thấy, nội dung của hoạt động giáo dục SKSS cho HS các trường THCS ở tỉnh Thái Nguyên tương đối cụ thể. Các nội dung này hướng tới việc cung cấp cho HS những kiến thức về đặc điểm tâm, sinh lý lứa tuổi, về các bệnh lây qua đường tình dục, tác hại của việc nạo, hút, phá thai ở tuổi vị thành niên... Tuy nhiên, mức độ thực hiện những nội dung này chưa đồng đều, phần lớn các nội dung chỉ đạt mức độ trung bình. Đặc biệt, nội dung “Phòng, tránh xâm hại tình dục” được đề cập tới ở mức độ thấp. Chia sẻ về những điều này, chị Hoàng Thị V, giáo viên khối THCS của trường THPT Bình Yên, Thái Nguyên cho biết: “Hiện nay, ở các trường THCS, nhiều HS có hoàn cảnh

khó khăn, thiếu sự quan tâm giáo dục và quản lý sát sao của gia đình, trong khi đó lứa tuổi của các em đang có những biến chuyển đặc biệt về tâm, sinh lý... nhiều em yêu sớm, xao nhãng học hành... Vì thế, nhà trường mới chỉ tập trung vào việc giáo dục tình bạn khác giới, tình yêu và những tác hại của việc yêu sớm, nạo, hút, phá thai ở tuổi vị thành niên... Gần đây, do các phương tiện truyền thông đề cập nhiều đến vấn đề xâm hại tình dục HS, nhà trường bắt đầu quan tâm đến khía cạnh này”...

Bảng 2. Đánh giá của khách thể điều tra về hình thức tổ chức hoạt động giáo dục SKSS cho HS các trường THCS ở tỉnh Thái Nguyên

STT	Hình thức tổ chức hoạt động	Mức điểm đánh giá (ĐTB)			Chung
		Cán bộ quản lý	Giáo viên	HS	
1	Lồng ghép, tích hợp trong các môn học chính khóa (Giáo dục công dân, Sinh học...)	2,73	2,71	2,09	2,51
2	Mời chuyên gia tâm lý đến trò chuyện	1,31	1,40	1,37	1,36
3	Tổ chức hoạt động ngoại khóa dưới hình thức sân khấu hóa	2,47	2,50	2,03	2,33
4	Sinh hoạt câu lạc bộ trong trường	2,07	2,00	1,89	1,98
5	Cán bộ y tế học đường tuyên truyền về giáo dục SKSS	2,04	2,29	1,69	2,01
ĐTB của nhóm		2,12	2,18	1,81	2,04

Qua bảng 2 cho thấy, có 5 hình thức tổ chức hoạt động giáo dục SKSS được đề cập tới. Việc triển khai các hình thức hoạt động này được đánh giá chung ở mức độ trung bình ($\text{ĐTB} = 2,04$). Trong đó, hình thức số 1 “Lồng ghép, tích hợp trong các môn học chính khóa (Giáo dục công dân, Sinh học...)” được đánh giá ở mức độ khá cao ($\text{ĐTB} = 2,51$). Các hình thức 3 và 5 được đánh giá ở mức độ trung bình $\text{ĐTB} = 2,33$ với nội dung “Tổ chức hoạt động ngoại khóa dưới hình thức sân khấu hóa” và $\text{ĐTB} = 2,01$ với nội dung “Cán bộ y tế học đường tuyên truyền về giáo dục SKSS”. Hình thức số 2 “Mời chuyên gia tâm lý đến trò chuyện” và hình thức số 4 “Sinh hoạt câu lạc bộ trong trường” có mức điểm đánh giá thấp ($\text{ĐTB} = 1,36$ và $\text{ĐTB} = 1,85$). Từ những điều này, có thể thấy, mức độ triển khai các hình thức tổ chức hoạt động giáo dục SKSS cho HS các trường THCS ở tỉnh Thái Nguyên chưa đồng đều. Hình thức chủ yếu được sử dụng là “Lồng ghép, tích hợp trong các môn học chính khóa (Giáo dục công dân, Sinh học...)”. Các hình thức “Mời chuyên gia tâm lý đến trò chuyện” và “Sinh hoạt câu lạc bộ trong trường” rất ít được đề cập tới. Về điều này, anh Hoàng Trung H. giáo viên Trường THCS Định Biên, Thái Nguyên chia sẻ: “Đối với các trường THCS, việc lồng ghép, tích hợp nội dung giáo dục SKSS trong giảng dạy một số môn học chính khóa là hình thức dễ thực hiện nhất. Còn hình thức mời chuyên gia tâm lý đến trò chuyện với HS hoặc tổ chức sinh hoạt câu lạc bộ trong trường thì rất khó thực hiện. Không ít phụ huynh HS cho rằng việc mời chuyên gia tâm lý đến trò chuyện là không cần thiết. Mặt khác, do nhiều HS có hoàn cảnh gia đình khó khăn, ngoài giờ học các em phải phụ giúp bố mẹ một số công việc gia đình, vì thế khó có thể tổ chức các buổi sinh hoạt câu lạc bộ tại trường”.

Như vậy, kết quả khảo sát cho thấy, cả nội dung và hình thức hoạt động giáo dục SKSS cho HS các trường THCS ở tỉnh Thái Nguyên đều được đánh giá ở mức độ trung bình. Các nội dung và hình thức tổ chức hoạt động chưa được triển khai một cách đầy đủ. Trong đó, vấn đề phòng, tránh xâm hại tình dục HS, vấn đề tham vấn tâm lý học đường, một số hình thức hoạt động chung như sinh hoạt câu lạc bộ trong trường... chưa được quan tâm đúng mức.

3.2. Kết quả khảo sát về công tác quản lý hoạt động giáo dục SKSS cho HS các trường THCS ở tỉnh Thái Nguyên

Để tìm hiểu thực trạng về công tác quản lý hoạt động giáo dục SKSS cho HS các trường THCS ở tỉnh Thái Nguyên, chúng tôi tiến hành khảo sát ý kiến của các khách thể điều tra về biện pháp quản lý hoạt động này trong các nhà trường. Kết quả được thể hiện ở bảng 3.

Bảng 3. Đánh giá của khách thể điều tra về biện pháp quản lý hoạt động giáo dục SKSS cho HS các trường THCS ở tỉnh Thái Nguyên

STT	Biện pháp quản lý	Mức điểm đánh giá (ĐTB)		Chung
		Cán bộ quản lý	Giáo viên	
1	Xác định các mục tiêu của hoạt động giáo dục SKSS cho HS THCS	2,31	2,33	2,32
2	Tổ chức thực hiện các nội dung giáo dục SKSS cho HS theo mục tiêu xác định	2,58	2,51	2,54
3	Chỉ đạo lựa chọn các hình thức, phương pháp giáo dục SKSS cho HS THCS	2,48	2,40	2,44
4	Tổ chức phối hợp giữa các lực lượng giáo dục trong và ngoài nhà trường để triển khai hoạt động giáo dục SKSS cho HS THCS	2,25	3,23	2,24
5	Chỉ đạo hỗ trợ các điều kiện về cơ sở vật chất, trang thiết bị kỹ thuật phục vụ hoạt động giáo dục SKSS cho HS THCS	2,32	2,17	2,24
ĐTB của nhóm		2,39	2,33	2,36

Qua kết quả bảng 3, biện pháp quản lý hoạt động giáo dục SKSS cho HS các trường THCS ở tỉnh Thái Nguyên được đánh giá ở mức độ trung bình ($\text{ĐTB} = 2,36$). Những biện pháp quản lý được đề cập đến tương ứng với các nội dung cơ bản của hoạt động giáo dục SKSS, từ việc xác định mục tiêu của hoạt động, tổ chức thực hiện nội dung của hoạt động, lựa chọn hình thức, phương pháp giáo dục HS đến phối hợp các lực lượng giáo dục trong và ngoài nhà trường để triển khai hoạt động, hỗ

trợ các điều kiện cần thiết để hoạt động đạt kết quả tốt. Tuy nhiên, hiệu quả của các biện pháp quản lý chưa cao, điều này được thể hiện qua mức điểm đánh giá dành cho từng biện pháp cụ thể. Trong đó, biện pháp 4 “Tổ chức phối hợp giữa các lực lượng giáo dục trong và ngoài nhà trường để triển khai hoạt động giáo dục SKSS cho HS THCS” có mức điểm đánh giá thấp nhất trong bảng (ĐTB = 2,23). Qua khảo sát thực tiễn, chúng tôi được biết, hàng năm Ban Giám hiệu các trường THCS tổ chức cuộc họp (2 lần/năm) giữa nhà trường với Hội Cha mẹ HS nhằm tăng cường sự phối hợp trong công tác giáo dục HS. Vấn đề giáo dục SKSS cho HS chỉ là một nội dung nhỏ được lồng ghép trong các cuộc họp này. Mặt khác, chính quyền địa phương cũng chưa thực sự quan tâm đến việc phối hợp với nhà trường để triển khai hoạt động giáo dục SKSS cho HS.

4. Biện pháp quản lý hoạt động giáo dục SKSS cho HS các trường THCS ở tỉnh Thái Nguyên

Từ thực tế nêu trên, để nâng cao hiệu quả của hoạt động giáo dục SKSS cho HS các trường THCS ở tỉnh Thái Nguyên, chúng tôi đề xuất một số biện pháp quản lý cơ bản như sau:

4.1. Tổ chức tuyên truyền nhằm nâng cao nhận thức cho cán bộ quản lý, giáo viên, HS về tầm quan trọng của hoạt động giáo dục SKSS cho HS THCS

4.1.1. Mục đích của biện pháp

Cung cấp cho HS những kiến thức cơ bản về SKSS, từ đó hình thành ở các em những kỹ năng sống và những phẩm chất đạo đức cần thiết. Mặt khác, từ việc nhận thức đúng đắn về hoạt động giáo dục SKSS cho HS mà mỗi giáo viên trong nhà trường sẽ tự hoàn thiện về kiến thức và kỹ năng tổ chức các hoạt động giáo dục SKSS cho HS.

4.1.2. Nội dung và cách thực hiện biện pháp

Hiệu trưởng tổ chức việc tuyên truyền sâu rộng về tầm quan trọng của hoạt động giáo dục SKSS cho HS thông qua các cuộc họp Hội đồng trường, họp tổ chuyên môn...; Chỉ đạo giáo viên tích cực tham gia các lớp tập huấn, bồi dưỡng để nâng cao kiến thức, kỹ năng về tổ chức hoạt động giáo dục SKSS; mời chuyên gia tập huấn cho giáo viên về giáo dục SKSS theo nhu cầu thực tiễn của nhà trường; tổ chức các cuộc thi tìm hiểu về vị trí, vai trò và tầm quan trọng của hoạt động giáo dục SKSS...

Khích lệ, động viên đội ngũ giáo viên chủ động tham gia các lớp tập huấn, bồi dưỡng do cấp trên hoặc nhà trường tổ chức; tích cực tham gia việc tổ chức các hoạt động giáo dục SKSS cho HS tại trường, đồng thời có ý thức tích hợp nội dung giáo dục SKSS vào trong quá trình giảng dạy; gần gũi, chia sẻ với HS để nắm được nhu cầu, nguyện vọng của các em...

4.2. Chỉ đạo đa dạng hóa nội dung và các hình thức tổ chức hoạt động giáo dục SKSS cho HS THCS

4.2.1. Mục đích của biện pháp

Nhằm tránh sự nhàm chán, đơn điệu trong quá trình tổ chức hoạt động, thu hút được HS và đồng đảo các lực lượng giáo dục tham gia.

4.2.2. Nội dung và cách thực hiện biện pháp

Hiệu trưởng chỉ đạo đa dạng hóa các nội dung giáo dục dựa trên kết quả khảo sát về nhu cầu, nguyện vọng của HS, phụ huynh HS và ý kiến của giáo viên; lựa chọn các hình thức và phương pháp giáo dục SKSS sao cho phù hợp với đặc điểm riêng của nhà trường cũng như đặc điểm tâm, sinh lý của HS.

Chỉ đạo các tổ chuyên môn lồng ghép nội dung hoạt động giáo dục SKSS vào các buổi sinh hoạt chuyên môn, tạo điều kiện để giáo viên có cơ hội trao đổi, thảo luận về nội dung cũng như phương pháp giáo dục SKSS; tổ chức triển khai chương trình giáo dục SKSS một cách đồng bộ và thống nhất; phát huy vai trò chủ thể, khả năng tự giáo dục của HS...

4.3. Xây dựng cơ chế phối hợp giữa nhà trường, gia đình và các lực lượng giáo dục khác trong việc triển khai hoạt động giáo dục SKSS cho HS THCS

4.3.1. Mục đích của biện pháp

Nắm bắt kịp thời diễn biến tâm lý của HS trong quá trình triển khai hoạt động giáo dục SKSS, ngăn chặn kịp thời những nguy cơ liên quan đến tệ nạn xã hội hoặc xâm hại tình dục HS; thống nhất giữa các lực lượng giáo dục về việc trao đổi thông tin và phương án triển khai hoạt động giáo dục SKSS cho HS.

4.3.2. Nội dung và cách thực hiện biện pháp

Hiệu trưởng chỉ đạo việc phổ biến các tri thức văn hóa - xã hội, những phương pháp giáo dục trẻ trong điều kiện xã hội phát triển... giúp các bậc cha

mẹ hiểu rõ hơn về đặc điểm phát triển tâm, sinh lý của HS THCS; huy động sự tham gia của chính quyền địa phương, Hội Cha mẹ HS trong việc tổ chức các hoạt động ngoại khóa về giáo dục SKSS cho HS trong nhà trường.

Chỉ đạo các đoàn thể trong nhà trường xây dựng kế hoạch, xác định nội dung, chương trình hoạt động giáo dục SKSS và phương thức triển khai hoạt động này; Chỉ đạo Đoàn Thanh niên tổ chức có hiệu quả các hoạt động chung xoay quanh chủ đề giới tính, tình bạn, tình yêu... nhằm tuyên truyền, giáo dục HS về vấn đề bảo vệ SKSS.

Vận động chính quyền địa phương đưa nội dung giáo dục SKSS vào hoạt động của các tổ chức xã hội ở địa phương như Đoàn Thanh niên, Hội Phụ nữ, Hội Cựu chiến binh, Hội Nông dân, Hội Người cao tuổi... nhằm tạo sự thống nhất về nội dung cũng như phương thức tác động đến quá trình hình thành và phát triển nhân cách của HS...

5. Kết luận

Hoạt động giáo dục SKSS cho HS các trường THCS ở tỉnh Thái Nguyên đã đạt được những kết quả nhất định. Về cơ bản, nội dung, hình thức hoạt động phù hợp với đặc điểm phát triển tâm, sinh lý, nhu cầu, nguyện vọng của HS. Các biện pháp quản lý tạo được sự thống nhất, đồng bộ giữa mục tiêu, nội dung, hình thức tổ chức các hoạt động giáo dục trong nhà trường. Tuy nhiên, mức độ thực hiện các nội dung của hoạt động chưa thường xuyên, hình thức hoạt động còn đơn điệu, chưa thu hút được nhiều HS tham gia. Các biện pháp quản lý chưa thực sự hiệu quả, chưa thể hiện rõ tầm nhìn chiến lược và một kế hoạch dài hạn đối với hoạt động này. Sự phối hợp giữa nhà trường - gia đình - xã hội chưa được chú trọng đúng mức, thiếu đồng bộ. Để khắc phục những tồn tại này, việc thực hiện đồng bộ các biện pháp đề xuất là một phương án có tính khả thi./.

Tài liệu tham khảo

[1]. Ban Chấp hành Trung ương (2013), Nghị quyết 29-NQ/TW Hội nghị Trung ương 8 khóa XI ngày 4 tháng 11 năm 2013 về “đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo”.

[2]. Lê Văn Hồng, Lê Ngọc Lan, Nguyễn Văn Thành (2001), *Tâm lý học lứa tuổi và Tâm lý học Sư phạm*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.

[3]. Trần Quốc Thành (Chủ biên, 2008), *Giáo trình giáo dục dân số - Sức khỏe sinh sản* (Tài liệu lưu hành nội bộ), Hà Nội.

SOLUTIONS TO MANAGE REPRODUCTIVE HEALTH EDUCATION FOR LOWER SECONDARY SCHOOLERS IN THAI NGUYEN PROVINCE

Summary

This article presents reproductive health education activities and management of these activities for lower secondary schoolers in Thai Nguyen province. Thereby, it proposes some basic management measures as such to impact the knowledge of managerial staffs, teachers and students; diversify contents and formats of reproductive health education; create a coordination network between schools, families and other educational resources in the process of practice, contributing to improve educational activities in lower secondary schools.

Keywords: Management, reproductive health education activities, students, lower secondary school.

Ngày nhận bài: 28/12/2016; Ngày nhận lại: 1/6/2017; Ngày duyệt đăng: 7/6/2017.